

тенденцій розвитку певної сфери, спеціальні знання, прагнення до постійного їх вдосконалення, тощо;

- «вузлові» компетентності: володіння комп'ютерною технікою, інформаційними технологіями, техніка організації бізнесу, планування, прийняття рішень, а також супутні знання, як то, знання іноземної мови, вміння керувати автомобілем, тощо.

Означене вище актуалізує необхідність врахування вимог сучасного ринку праці до людини при створенні педагогічної технології формування професійно-ціннісних орієнтацій учнів, що сприятиме створенню сприятливих умов для підготовки випускників закладів загальної середньої освіти до професійного самовизначення та життєвої самореалізації, формування в них компетентності у побудові і реалізації індивідуальної освітньої та професійної траєкторії, загалом підготовки до майбутньої трудової діяльності.

Список використаних джерел

1. Занина, Л., Меньшикова, Н. (2003). *Основы педагогического мастерства*. Ростов н/Д.: Феникс.
2. Ковальчук, Г. (2003). *Активізація навчання в економічній освіті*. Взято з <https://readbookz.net/books/220.html>
3. Мушинські, А. (2014). Вимоги сучасного ринку праці до професійних та особистісних якостей фахівців у контексті їх безперервної освіти в Польщі. *Наукові записки ТНПУ імені Володимира Гнатюка*. Серія: Педагогіка, 3. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2014_3_25
4. Ткачук, С. (2017). Актуальні проблеми та перспективи розвитку професійної освіти в умовах ринку праці. *Вісник ЖДУ імені Івана Франка. Педагогічні науки*, 2. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDUP_2017_2_49

В.Б. Нечерда
м. Київ

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТАРШОКЛАСНИКА ЗАСОБАМИ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «МІЖНАРОДНА ШКОЛА РІВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ»

У статті розглянуто проблему соціальної успішності й наголошено на доцільності соціального партнерства закладів загальної середньої освіти й недержавних громадських організацій у формуванні соціально успішної особистості старшокласника. В центрі уваги – виховний ресурс Міжнародної школи рівних можливостей.

Ключові слова: успіх, соціальна успішність, соціальне партнерство, старшокласники, громадська організація, проект.

Сучасна ситуація у світі та умови української дійсності характеризуються швидкістю поширення інформації та прийняття рішень, прагненням до обґрунтованості й точності, необхідністю володіння інформаційними технологіями, вміннями адаптуватись до соціальної дійсності, коли не спрацьовують традиційні схеми і алгоритми поведінки. Така динаміка розвитку суспільного життя впливає на соціалізацію молоді й висуває жорсткі вимоги до формування молоді людини нового типу, що має володіти тими соціальними й особистісними якостями, які дозволять їй орієнтуватися в полі невизначеності та конструювати соціальну реальність, зокрема, бути конкурентоздатною, творчою, соціально активною і мобільною. Саме у такому випадку молодь зможе розкрити свій потенціал, самореалізуватись, отримати соціальне визнання, стати соціально успішною.

Соціальна успішність оцінюється як самою людиною, так і її найближчим оточенням і є соціальною якістю, одним із соціальних параметрів особистості. Потреба формування соціально успішної особистості старшокласника зумовлена тим, що саме в цей віковий період суттєво змінюється соціальна ситуація розвитку людини: формується самосвідомість, складається стійке уявлення про навколишній світ і суспільство, відбувається активний пошук шляхів самоствердження та способів самореалізації. Старший шкільний вік – основний і переломний для становлення системи особистісних цінностей у дорослому житті.

Сучасний виховний процес, на думку академіка Беха, «вимагає більш розгорнутого уявлення про цінності, на яких він має здійснюватися. ...Цінності першої групи пов'язані з успішністю у тій чи іншій діяльності; у подальшому вони забезпечують кар'єрний успіх особистості. До таких цінностей доцільно віднести старанність, акуратність, комунікабельність, вміння планувати і самоконтролювати власні професійні вміння.... Другу групу цінностей складають ті, що представляють глибинну сутність особистості, її духовну спрямованість... милосердя, любов, вірність, альтруїзм» (Бех, 2018, с. 9–10). Сьогодні, незважаючи на суспільні і планетарні катаклізми, завдання школи,

громади і держави – показати особистості вищий шлях розвитку – духовний, відтак формування соціально успішної особистості має базуватися як на першій групі цінностей, так і, в першу чергу, на другій, на духовній сутності людини. Щодо останнього, зауважимо, що «в українській лінгвокультурі протягом кількох останніх років можна простежити тенденції зміни акцентів успішності від домінування фінансових та соціальних в бік гармонійного, збалансованого розвитку особистості» (Сніжко, 2009, с. 183).

Рефлексія вітчизняних психолого-педагогічних праць (Бех, 2018; Петрочко, 2010) та зарубіжних джерел (Bebbington, Hickey, & Mitlin, 2008) дозволяє стверджувати, що ефективність формування соціально успішної особистості старшокласника залежить від спільної дії закладу освіти і громади, зокрема, громадських організацій. «Метою партнерської взаємодії закладу освіти і партнерів у формуванні соціально успішної особистості старшокласника, ми визначаємо сприяння розвитку дитини і надання їй допомоги у віднаходженні свого місця в житті; включення учнів у процеси організації середовища своєї життєдіяльності й опанування способами продуктивної реалізації власного життєвого проекту» (Кириченко, & Нечерда, 2020, с. 278).

Таким партнером для багатьох закладів загальної середньої освіти України є Міжнародна Школа Рівних Можливостей (далі – МШРМ) (Колос, 2018) – громадська організація, діяльність якої спрямовано на захист прав дітей, юнаків і дівчат та участь у протидії всім формам насильства і дискримінації. Навчальні й видавничі програми МШРМ охоплюють широкий спектр суспільних проблем. Вже понад два десятиліття ця громадська організація є «майданчиком відпрацювання необхідних вмінь і навичок, а також можливостями впровадження реальних інструментів впливу на формування і здійснення політики стосовно дітей та молоді» (Петрочко, 2010, с. 278).

Як зазначають іноземні дослідники (Bebbington, Hickey, & Mitlin, 2008), все більшого значення в організації науково-методичного забезпечення діяльності громадської організації як соціального партнера у формуванні

соціально успішної особистості молоді людини набувають інноваційні інтерактивні технології та інтернет. Широке їх використання в роботі МШРМ з підростаючим поколінням забезпечує розширення інформаційної обізнаності старшокласників з цілого спектру необхідних для них питань соціалізації, зокрема, ефективної комунікації, ведення переговорів, успішного працевлаштування та ін., а також соціокультурних цінностей і норм поведінки. У арсеналі МШРМ тренінг («Ефективне лідерство та комунікації», «Запобігання торгівлі людьми», «Здоровий спосіб життя», «Наші людські права», «Розвиток громадських організацій», «Абетка підприємництва», «Безпека дітей в Інтернеті», «Протидія корупції», «Створення форум-театру», «Попередження гендерного насильства», «Право на миротворчість», «Де починаються твої права» та ін.); *вулична акція* – тип інформаційної кампанії, що проводиться на відкритому повітрі (площі) для випадкових перехожих із використанням інтерактивних ігор, цікавих виступів, музичного оформлення; *ЗМІ* – тематичні програми, сюжети, прямі ефіри, радіо-передачі, газети, журнали, брошури, проспекти; *Інтернет* – створення Web-сторінок, служб консультацій, віртуальних інформаційних центрів тощо; *тематична дискотека* – тип інформаційної кампанії, що проводиться на молодіжних заходах із використанням інтерактивних вправ; *Гендерний Інтерактивний Театр* (працює з 2002 р.) – вистави, сценки тривалістю 10-15 хв., що відбуваються за участі непрофесійних акторів і ведуть відкритий діалог з широкою аудиторією. Метод «рівний – рівному» є соціально важливою діяльністю старшокласників, адже головну участь у поширенні знань для своїх однолітків беруть самі учні. За роки діяльності театру десятки тисяч осіб отримали інформацію щодо поваги до прав людини та захисту її прав. Як зазначає вчена В. Шахрай, «завдяки театральним постановкам можна поліпшувати функціонування різних соціальних сфер та соціальних груп...: загостренням уваги на актуальних питаннях життя громади, школи; висвітленням питань щодо відхилень у соціальній поведінці молоді (вживання алкоголю, тютюнокуріння, правопорушення тощо); сприяння покращенню соціального самопочування тих

груп населення, які є досить вразливими до негараздів соціального життя» (Шахрай, 2016, с. 277).

Сьогодні в репертуарі театру десятки вистав, в яких задіяні сотні учасників і учасниць, що одночасно є активними тренерами і тренерками, волонтерами і волонтерками навчальних програм для дітей та молоді. Набутий досвід дозволив втілити проект «Театр – у кожную школу». Вважаємо, що за допомогою цього й інших проектів Міжнародної школи рівних можливостей відбувається гальмування асоціальних поведінкових тенденцій старшокласників, розвиток їх емоційного інтелекту й рефлексії, зміна їх ціннісних орієнтацій та стимулювання їх участі у соціально значущій діяльності. Це сприяє зміні стратегії соціальної успішності старшокласників – від тієї, що заснована на установці «мати», до тієї, девізом якої є «бути», спрямованої на самопізнання, самоактуалізацію, самовдосконалення і самореалізацію.

Отже, для старшокласників діяльність Міжнародної школи рівних можливостей є вагомим соціалізуючим фактором: вона не лише допомагає розкриттю духовного і творчого потенціалу учнів, але й дає їм можливість зрозуміти самих себе, свій внутрішній світ, усвідомити власні мотиви, потреби, протиріччя, емоційні проблеми, а також отримати навички соціальної адаптації, гармонізації оточуючого світу, досвід соціальної успішності. Зазначене свідчить про потужний виховний ресурс творчих проектів і соціально значущих заходів цієї громадської організації.

Список використаних джерел

1. Бех, І. Д. (2018). Особистість у духовно стверджувальному дискурсі. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: збірник наукових праць*, 22, 5–18.
2. Кириченко, В. І., & Нечерда, В. Б. (2020). Партнерська взаємодія як засіб примноження ресурсів формування соціально успішної особистості старшокласника. *Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал: матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2019 рік*, 8, 104–108.
3. Колос, Л. Є. (Ред.). (2018). *Вчимося творити мир: методичний посібник*. Київ: Школа рівних можливостей.
4. Петрочко, Ж. В. (2010). *Дитина у складних життєвих обставинах: соціально-педагогічне забезпечення прав: монографія*. Рівне: Видавець О. Зень.
5. Сніжко, А. М. (2009). Концепт успішна людина в українській і англійській мовах. *Корпоративні дослідження слов'янських мов і літератур*, 178–183.
6. Шахрай, В. М. (2016). *Формування соціальної компетентності учнів основної і*

старшої школи засобами театрального мистецтва: монографія. Біла Церква: Видавець Пшонківський О. В.

7. Bebbington, A., Hickey, S., & Mitlin, D. (2008). Introduction: Can NGOs make a difference?: The challenge of development alternatives. In A. Bebbington, S. Hickey, & D. Mitlin (Eds.), *Can NGOs make a difference?: The challenge of development alternatives* (pp. 3–37). London: Zed Books. Chap.

С.А. Ничкало
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ ДО АРХІТЕКТУРНОГО ДОВКІЛЛЯ

У статті подано стислий аналітичний огляд результатів опитування учнів з метою виявлення ціннісного ставлення до архітектури як формотворчого і естетичного чинника довкілля. Результати засвідчили багатоаспектність такого ставлення, підтвердили необхідність поглиблення і урізноманітнення естетичного виховання засобами мистецтва архітектури.

Ключові слова: архітектурне довкілля, старші підлітки, ціннісне ставлення.

Архітектурне довкілля (поряд із природнім і у взаємодії з ним) – це середовище людської життєдіяльності. Воно здійснює потужний вплив на формування особистості від наймолодшого віку і впродовж усього життя, зокрема, впливає на систему цінностей людини – естетичних, етичних, моральних, духовних (Беломесяцев, 2005).

Усвідомлене ціннісне ставлення – це фактор не тільки естетичного розвитку, а й відповідальної поведінки, готовності до дій, бажання робити світ кращим. За словами академіка І. А. Зязюна, «Необхідно не лише навчити кожную людину естетично-почуттєво реагувати на оточуючий світ, але й збудити потребу у його перетворенні без нанесення йому екологічної ущербності, згідно з естетичними нормами й ідеалами» (Зязюн, 2013, с.12).

З метою діагностики ціннісного ставлення старших підлітків до архітектурного довкілля здійснено опитування учнів 8-9 класів загальноосвітніх шкіл м. Києва, в якому взяли участь 160 респондентів. Питання були сформульовані таким чином, щоб виявити знання, зацікавленість, особливості сприймання, оцінювання і, зрештою, ставлення як до архітектурної спадщини, так і до сучасної архітектури, національної і світової. Результати